



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มโนทัศน์สตรีนิยม (a concept of feminism) เป็นความคิดโดยรวมของการเรียกร้องสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับจากสังคมเริ่มเกิดขึ้นในประเทศแถบตะวันตกนับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยผลงานที่มีชื่อเสียงของแมรี วอลสโตนคราฟต์ (Mary Wollstonecraft) ชื่อ *A Vindication of the Rights of Woman* (1792) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวความคิดเพื่อสิทธิสตรีโดยมีวัตถุประสงค์ในการยกระดับสถานภาพของสตรีอังกฤษในยุคนั้น จนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้มีนักเขียนสตรีคนสำคัญคือเวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) กับผลงานชิ้นสำคัญเรื่อง *A Room of One's Own* (1929) ที่กล่าวถึงผลงานประพันธ์ของนักเขียนสตรีในอดีตและได้มองย้อนหลังไปถึงช่วงที่นักเขียนสตรีพบกับอุปสรรคในการสร้างสรรค์งานเขียน¹

นอกจากนี้ยังมีนักเขียนสตรีและนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีคนสำคัญคือซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) กับผลงาน *The Second Sex* (1949) ที่ได้รับการยอมรับจากนักสตรีนิยมทั้งหลายว่าเป็นหนังสือที่สืบค้นความเป็นมาแห่งประวัติศาสตร์ของสตรีได้อย่างละเอียด และได้สะท้อนความคิดที่ว่าสถานภาพความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายในสังคมเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบสังคมและวัฒนธรรมไม่ใช่จากธรรมชาติ ทศนะของสถานภาพผู้หญิงในหนังสือเล่มดังกล่าวท้าทายให้ผู้หญิงตระหนักถึง "การมีอยู่" ของตนเองในฐานะสมาชิกผู้หนึ่งของสังคมที่มีความเท่าเทียมผู้ชายอย่างแท้จริง นับว่าเป็นหนังสือที่จุดพลังการต่อสู้ให้ขบวนการสตรีนิยมในประเทศฝรั่งเศสช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้กลายเป็นตำราว่าด้วยการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีของขบวนการสตรีนิยมในประเทศฝรั่งเศสรวมทั้งของนักสตรีนิยมทั่วโลกนับแต่นั้นมา ต่อเนื่องมาถึงขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 60 ซึ่งมีเบ็ตตี้ ฟรีเดิน (Betty Friedan) เป็นสตรีผู้นำในการประกาศความอึดอัดคับข้องใจของสตรีชนชั้นกลางตีพิมพ์ในผลงานเรื่อง *The Feminine Mystique* (1963) และเป็นผู้ก่อตั้งองค์การเพื่อสตรีแห่งชาติ (National Organization for Women) ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 วัตถุประสงค์สำคัญส่วนหนึ่งขององค์การคือเพื่อให้มีการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายและเรียกร้องให้ชายและหญิงได้รับเงินเดือนเท่าเทียมกัน ถัดมาช่วงทศวรรษที่ 70 ในประเทศเยอรมัน อลิซ ชวาร์เซอร์ (Alice Schwarzer) ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองบรรณาธิการ

¹Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, Three Guineas, ed. Morag Shiach (Oxford: Oxford University Press, 1992)

นิตยสาร *Emma* นิตยสารสตรีนิยมเล่มแรกที่สำคัญที่สุดในเยอรมันตะวันตก ในขณะที่ชาร์ลเซอร์ เป็นตัวแทนของนิตยสารประจำกรุงปารีส เธอมีความสนใจศึกษางานเขียนของซีโมน เดอ โบวัวร์ และได้สัมผัสภาษณีโบวัวร์ติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี ตั้งแต่ ค.ศ.1972-1982 และเป็นช่วงที่เธอร่วมทำกิจกรรมกับโบวัวร์ในขบวนการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศในประเทศฝรั่งเศส²

การเรียกร้องสิทธิสตรีของไทยจากบันทึกในประวัติศาสตร์คือการที่อำแดงเหมือนได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอเป็นอิสระและมีโอกาสเลือกคู่ครองด้วยตนเอง พระองค์จึงทรงโปรดให้ยกเลิกประเพณีคลุมถุงชนตามประกาศพระราชบัญญัติ ลักภา จ.ศ. 1227 (พ.ศ. 2408) ตัดสินว่า บิดามารดาไม่ได้เป็นเจ้าของบุตรชายบุตรหญิง ดังหนึ่งคน เจ้าของโค กระบือ ช้าง ม้า จะตั้งราคาขายตามชอบใจได้ และ โปรดตัดสินให้ตามใจหญิงแลชายที่ รักใคร่กัน ไม่ตามใจบิดามารดา³ สืบเนื่องมาถึงกฎหมายที่ระบุให้สามีมีสิทธิเหนือชีวิตของผู้เป็น ภรรยา นั้นได้ถูกยกเลิกไปเมื่อได้มีการออกกฎหมายห้ามผู้ชายขายเมียอันสืบเนื่องมาจากการที่ อำแดงจันทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาว่าถูกนายเถี่ยมสามีลักเอาชื่อไปขายให้ผู้อื่น พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ตราประกาศพระราชบัญญัติผู้ขายเมีย จ.ศ. 1229 (พ.ศ. 2410) ความตอนหนึ่งมีว่า “กฎหมายเดิมมีอยู่เช่นนี้ จึงทรงพระราชดำริหว่า กฎหมายนี้เมื่อพิเคราะห์ดู เหมือนผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคนไป หาเป็นยุติธรรมไม่ ให้ยกเสีย”⁴

สำหรับการศึกษาวิจัยวรรณกรรมสตรี 4 เรื่องนี้ได้เลือกนวนิยายของนักเขียนที่มีผลงาน คุณภาพและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นงานเขียนตามมโนทัศน์สตรีนิยมคือการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับสตรีและเป็นไปเพื่อสิทธิสตรี กล่าวคือ

ซีโมน เดอ โบวัวร์ นักคิดนักเขียนชาวฝรั่งเศสที่มีผลงานทั้งที่เป็นนวนิยาย บทละคร ความทรงจำและข้อเขียนทางปรัชญามากกว่า 20 เรื่อง เธอมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในฐานะนักสตรีนิยม ผู้ต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ หนังสือแนวปรัชญาความคิดของเธอเรื่อง *La Deuxième Sexe* (1949) ถือเป็นคัมภีร์ของนักสตรีนิยมทั่วโลกซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษา โดย

² อลิซ ชวาร์สเซอร์, ซีโมน เดอ โบวัวร์ ผู้หญิงที่ขบถ, แปลโดย อมรสิริ-กนิษฐ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แจนเดอร์เพลส, ธันวาคม 2534), หน้า 204.

³ สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรือง คือสภาพแห่งสตรี. (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, ธันวาคม 2535) หน้า 64.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

เฉพาะเมื่อได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อ *The Second Sex* เมื่อปี ค.ศ.1953 ทำให้เธอได้รับชื่อเสียงมากที่สุดในฐานะนักเขียนตามมโนทัศน์สตรีนิยม

ซิลเวีย พลาธ นักเขียนที่ยังได้รับการกล่าวขวัญถึงมากที่สุดคนหนึ่งจนถึงปัจจุบันในฐานะนักเขียนวรรณกรรมสตรี การกระทำอัตวินิบาตกรรมของเธอในปี ค.ศ. 1963 ได้สร้างความสะเทือนใจให้กับวงการสตรีนิยมอเมริกันเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นนักเขียนที่เสนอมโนทัศน์สตรีนิยมในผลงานไม่ว่าจะเป็นนวนิยายหรือบทกวีเกี่ยวข้องกับสตรีและเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี โดยเฉพาะนวนิยายอัตชีวประวัติเรื่อง *เดอะ เบล จาร์* ซึ่งเป็นนวนิยายขายดีและได้รับการนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ในชื่อว่า *The Bell Jar*

บริกิตเทอะ ชไวเกอร์ เป็นหนึ่งในนักเขียนวรรณกรรมสตรีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคนหนึ่งของวงการวรรณกรรมเยอรมันในช่วงทศวรรษที่ 70 ดังจะเห็นได้จากนวนิยายอัตชีวประวัติเรื่องแรกคือ *วาย อีส แดร์ ซอลด์ อิน เดอะ ซี?* ได้รับการตีพิมพ์ใหม่ถึง 15 ครั้งภายในเวลาหนึ่งปีและติดอันดับนวนิยายภาษาเยอรมันที่ขายดีที่สุดสิบอันดับแรกของปี ค.ศ. 1977 นอกจากนี้ยังได้รับการแปลออกมาเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษา⁵

ศิเรมอร อุณหรูป บุตรสาวของประมุข อุณหรูป นักเขียนและนักแปลเรื่องนาม เธอเป็นนักเขียนคุณภาพที่มีงานเขียนตามมโนทัศน์สตรีนิยมไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย เรื่องสั้นและบันทึกความรู้สึก ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงงานเขียนของตนเองว่า “ผลงานเขียนโดยมากเป็นเรื่องที่ออกมาจากจินตนาการด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของตนเอง และเป็นงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับสตรี”⁶ โดยเฉพาะนวนิยายเรื่องแรกเรื่อง *ลำเนาป่า* หนังสือได้รับรางวัลประจำปี พ.ศ. 2527 จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่อง “คือฉัน” ปี พ.ศ. 2533

ในที่นี้จะกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยศึกษานวนิยาย 4 เรื่องของนักเขียนสตรี 4 ชาติ เรื่องแรกคือ *ซี เคม ทู สเตย์* (*She Came to Stay*) ตีพิมพ์ปี ค.ศ.1943 ของ ซีมอน เดอ โบว์วอร์

⁵Hans Wolfschütz, "Brigitte Schwaiger," in *Kritisches Lexikon zur deutschsprachigen Gegenwartsliteratur*, ed. Herausgegeben von Heinz Ludwig Arnold, p. 2.

⁶สัมภาษณ์ ศิเรมอร อุณหรูป, ผู้ประพันธ์เรื่อง *ลำเนาป่า*, 21 พฤศจิกายน 2539.

ชาวฝรั่งเศส (1908-1986) เรื่องที่สองคือ *เดอะ เบล จาร์* (The Bell Jar) ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1963 ของ ซิลเวีย พลาธ ชาวอเมริกัน (1932-1963) เรื่องที่สามคือ *วาย อีส แดร์ ซอลต์ อิน เดอะ ซี?* (Why Is There Salt in the Sea?) ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1977 ของ บริกิตเทอะ ซไวเกอร์ ชาวเยอรมัน (1949-) และเรื่องที่สี่คือ *ลำเนาป่า* ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1984 ของ ศิเรมอร อุณหรูป ชาวไทย (1949-)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นิทัศน์สตรีนิยมในนวนิยายเรื่อง *ซี เคม ทู สเตย์* ของ ซีโมน เดอ โบวัวร์, เรื่อง *เดอะ เบล จาร์* ของ ซิลเวีย พลาธ, เรื่อง *วาย อีส แดร์ ซอลต์ อิน เดอะ ซี?* ของ บริกิตเทอะ ซไวเกอร์ และเรื่อง *ลำเนาป่า* ของ ศิเรมอร อุณหรูป
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบสถานการณ์และปัญหาสิทธิสตรีในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมสตรีกับงานเขียนอัตชีวประวัติและประสบการณ์ส่วนตัวของสตรีโดยใช้แนวทางการวิจารณ์ที่เรียกว่า "ความเป็นจริงที่แท้" (Authentic Realism)

แนวเหตุผล สมมุติฐาน

นวนิยายทั้ง 4 เรื่อง มีนิทัศน์สตรีนิยมที่เหมือนและแตกต่างกันเนื่องจากพื้นฐานทางความคิดของผู้เขียนและวัฒนธรรมของแต่ละชาติต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเสนอมนิทัศน์สตรีนิยมในนวนิยาย 4 เรื่อง ของนักเขียน 4 ชาติ ได้แก่

1. *ซี เคม ทู สเตย์* ของ ซีโมน เดอ โบวัวร์
2. *เดอะ เบล จาร์* ของ ซิลเวีย พลาธ
3. *วาย อีส แดร์ ซอลต์ อิน เดอะ ซี?* ของ บริกิตเทอะ ซไวเกอร์
4. *ลำเนาป่า* ของ ศิเรมอร อุณหรูป

นอกจากจะได้วิเคราะห์วรรณกรรมสตรีที่มีตัวละครเอกหญิงเป็นตัวละครนำซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นตัวตนแห่งสตรี รูปแบบการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ และจะได้ศึกษานวนิยายทั้ง 4 เรื่องถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมสตรีกับงานเขียนอัตชีวประวัติและประสบการณ์ส่วนตัวของสตรีโดยใช้แนวทางการวิจารณ์ที่เรียกว่า "ความเป็นจริงที่แท้"

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความเข้าใจในทัศนสตรีนิยมและเผยแพร่ทัศนสตรีนิยมให้เป็นที่รู้จัก
2. เป็นแนวทางในการใช้ทัศนสตรีนิยมวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอื่นต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยด้านการศึกษาวรรณกรรมซึ่งเน้นตัวบทของวรรณกรรมเป็นหลักเป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยอาศัยมโนทัศน์สตรีนิยมที่มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยคือ

1. ศึกษาในทัศนสตรีนิยม
2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบนวนิยาย 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *ซี เคม ทู สเตย์* ของ ซีโมน เดอ โบวัวร์, เรื่อง *เดอะ เบล จาร์* ของ ซิลเวีย พลาธ, เรื่อง *วาย อีส แดร์ ซอลด์* อิน *เดอะ ซี?* ของ บริกิตเทอะ ซไวเกอร์ และเรื่อง *ลำเนาป่า* ของ ศิเรมอร อุณหรุป ที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมสตรี

3. นำเสนอผลการวิเคราะห์

โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลด้านสตรีศึกษาจากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ หอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดวรรณคดีเปรียบเทียบ รวมทั้งข้อมูลสัมภาษณ์ศิเรมอร อุณหรุป โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง